

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum charitas sit virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

QVÆST. VNICA DE CHARITATE, ART. II.

Ad xxi. dicēdū, q̄ habitus charitatis requiritur in nobis inquantū diligimus Deū, q̄d alijs creaturis nō cōuenit: licet oēs creaturæ diligant a Deo.

Ad xxi. dicēdū, q̄ nullū accidēs est dignius subiecto, quantum ad modū essendi, quia substantia est ens p̄ se, accidēs uero, ens in alio: sed inquantū accidens est actus & forma substantiæ, nihil prohibet accidēs esse dignius substantia. Sic. n. cōparatur ad ipsam, ut actus ad potentiam & perfectio ad p̄fectibile, & sic est charitas dignior anima.

Ad xxi. dicēdū, quōd licet lex, qua diligimus Deum & proximum, sit increata, tamen id quo formaliter Deum & proximum diligimus, est aliquid creatum: lex enim increata est prima mensura, & regula nostræ dilectionis.

Ad xxi. dicēdū, quōd charitas resuscitat spiritaliter mortuos formaliter, sed nō effectiue: unde non oportet quōd sit uirtus infinita, sicut nec anima Lazari quæ formaliter Lazarum resuscitauit, inquantum per uisionem eius ad corpus Lazarus est resuscitatus.

ARTICVLVS II.
Vtrum charitas sit uirtus.

2. 2. q. 23. art. 2.
2. ethic. c. 2.
circa finem.
10. 5.
Ser. 9. a me.
die. 10. 70.

SECUNDO queritur vtrum charitas sit uirtus. Et videtur, q̄ non. Virtus. n. est circa difficile secūdū Philof. in 6. Ethic. sed charitas non est circa difficile, quinimmo, ut Aug. dicit in lib. de Verbo Domini, Omnia s̄ua & immania, & facilia & p̄pe nulla facit amor. ergo charitas non est uirtus. Sed dicebatur, quōd illud quod est uirtus, est difficile in principio, sed facile est in fine.

¶ 2 Sed contra est, in principio nondū est uirtus. Si igitur solum in principio sit difficile, uirtus nō erit circa difficile.

¶ 3 Præter difficultas in uirtutibus accidit ex cōtrarietate: inde enim sit difficile temperantiæ seruare propter contrarias cōcupiscentias: sed charitas est circa summum bonum, cui non est aliquid cōtrarium. ergo id quod est charitatis non est difficile, neque in fine, neque in principio.

¶ 4 Præter. Diligere vel amare quoddam uelle est, sed Apostolus dicit Rom. 7. Velle adiacet mihi. ergo diligere adiacet nobis. nō ergo ad hoc aliqua uirtus charitatis requiritur.

¶ 5 Præter. In mēte nostra nō est, nisi intellectus & appetus: sed intellectus eleuat in Deum p̄ fidem, affectus per spem. Nō ergo oportet ponere tertiā uirtutem charitatis ad eleuandū mentem in Deū. Sed dicendum, q̄ spes eleuat, sed non coniungit, unde necessaria est charitas, quæ coniungat.

¶ 6 Sed contra, spes quia non coniungit, semper distans est: unde illis qui p̄ beatitudinis fruitionē coniunguntur Deo, non cōgruit spes. Si ergo charitas cōiungit, pari rōne non cōpetit illis, qui nōdū sunt coniuncti. i. existentibus in uia: sed uirtus p̄fectit nos in uia, est enim dispositio p̄fecti ad optimum. ergo charitas non est uirtus.

¶ 7 Præter. Gratia sufficienter coniungit nos Deo. non igitur requiritur uirtus charitatis ad hoc, q̄ per ipsam Deo coniungamur.

¶ 8 Præter. Charitas est q̄dam amicitia hominis ad Deū: sed amicitia hoīs ad hoīem nō numeratur a Philosophis inter uirtutes politicas. ergo nec charitas Dei dēt numerari inter uirtutes Theologicas.

¶ 9 Præter. Nulla passio est uirtus. Amor est passio. ergo non est uirtus.

2. ethic. ca. 6.
10. 3.

¶ 10 Præter. Virtus est in medio s̄m Philof. Sed charitas nō est in medio, quia in amore Dei non pōt esse aliquid superfluum. ergo charitas nō est uirtus.

¶ 11 Præter. Affectus est magis corruptus p̄ peccatū, q̄ intellectus, quia peccatū in uoluntate est, ut Aug. dicit. Sed intellectus noster nō pōt Deum videre immediate per seipsum in statu uia. ergo nec affectus noster pōt diligere Deū immediate p̄ seipsum in statu uia: sed diligere Deum p̄ seipsum amobuitur charitati. ergo charitas non debet inter uirtutes, quæ p̄fectiunt nos in uia numerari.

¶ 12 Præter. Virtus est uirtutum de potentia rei, dicitur in 1. de Cæl. Sed delectatio est uirtutum, q̄ pertinet ad affectum. ergo magis delectatio debet esse uirtus quā amor.

¶ 13 Præter. Ois uirtus hēt debitū modū, unde dicit Aug. q̄ peccatum, quod opponitur uirtuti, est p̄uatio modi, speciei & ordinis: sed charitas non hēt modum, quia sicut dicit Bernar. modus charitatis ē sine mō diligere. ergo charitas nō ē uirtus.

¶ 14 Præter. Vna uirtus non denominatur ab alio, quia oēs species eiusdem generis ex opposito diuiduntur: sed charitas denominatur ab alio uirtutibus. Dicitur enim ad Corin. 13. Patiens est, benigna charitas est. ergo charitas non est uirtus.

¶ 15 Præter. Secundum Philof. in 8. Ethic. amicitia quadam aequalitate consistit: sed Dei ad nos maxima inæqualitas, sicut in fine distantium. ergo non potest esse amicitia Dei ad nos, uel nos ad Deum. Et ita charitas quæ huiusmodi amicitia designat, non uidetur esse uirtus.

¶ 16 Præter. Amor summi boni est nobis naturalis. sed nullum naturale est uirtus, quia uirtutes non in sunt nobis a natura, ut patet in 2. Ethic. ergo amor summi boni, quod est charitas, non est uirtus.

¶ 17 Præter. Amor est excellentius timor, sed timor propter sui excellentiam non est uirtus, sed donū quod est excellentius uirtute, ergo neque charitas est uirtus, sed donum.

SED CONTRA, Præcepta legis sunt de actibus uirtutum: sed actus charitatis præcipitur in leg. Dicitur enim Matth. 23. quōd primum & maximum mandatum est, Diliges dominum Deum tuum. ergo charitas est uirtus.

RESPON. Dicendum, q̄ charitas absque debito uirtus est, cum n. uirtus sit que bonum facit habitum, & opus eius bonū reddit, manifestum est q̄ s̄m propriam uirtutem homo ordinatur ad proprium bonū. Primum autē bonū hominis oportet diuersimode accipi, s̄m q̄ hō diuersimode accipit. Nam proprium bonum hominis inquantum homo, est bonum rationis, eo q̄ homini esse est rationale esse. Bonum autem hominis, secundum q̄ est artifex, est bonum artis, & sic etiā s̄m q̄ est politicus, est bonū ciuitatis, & sic etiā s̄m q̄ est ergo uirtus operatur ad bonum, ad uirtutem cuiuslibet requiritur, q̄ sic se habeat, q̄ ad bonū bene operetur. i. uoluntarie, & prompte & delectabiliter, & firmiter, hæc sunt conditiones operationis uirtuosa, quæ non pōt cōuenire alicui operationi, nisi operans amet bonum p̄ quod operatur, eo q̄ amor est principium omnium uoluntariarum affectionum. Quod enim amatur, desideratur dum non h̄t, & delectationem in se, q̄ h̄t, & tristitiam ingerunt ea quæ ab habēdo amatum impediunt. Ea etiam quæ ex amore sunt, ad uirtutem firmiter, & prompte, & delectabiliter sunt. Ad uirtutem igitur requiritur amor boni, ad q̄ uirtus operatur. Bonum autē, ad quod operatur uirtus, est hominis inquantum homo, est homini cōueniens naturale, unde uoluntati eius naturaliter in est amor boni amor, q̄d est bonum rōnis: sed si accipiamus uirtutem

virtutem hominis s̄m aliquā aliam consideratio-
nē, non naturalem homini, oportebit ad hmōi
virtutē amorē illius boni, ad quod talis virtus or-
dinat̄, esse aliquid superadditū circa naturalē vo-
luntatē. Nō. n. artifex bene operatur, nisi superne-
nat̄ ei amor boni, qđ p̄ operationem artis inten-
ditur. vnde Philof. dicit in 8. Polit. qđ ad hoc quod
aliquis sit bonus politicus, requiritur qđ amet bonū
ciuitatis. Si aut̄ hō in quantum admittitur ad par-
ticipandū bonū alicuius ciuitatis, efficitur ciuis il-
lius ciuitatis, cōpetūt ei virtutes quædam ad ope-
randum ea qđ sunt ciuium, & ad amandū bonū
ciuitatis: ita cum homo p̄ diuinā gratiā admittat̄
in participatione cœlestis beatitudinis, qđ in vi-
sione & fruitione Dei cōsistit, fit quasi ciuis & so-
cius illius beate societatis, qđ vocatur cœlestis Hieru-
salem, s̄m illud Ephes. 2. Estis ciues sanctorū & do-
mestici Dei. vñ homini sic ad cœlestia adscripto,
cōpetūt qđ virtutes gratuite, qđ sunt virtutes in-
fuse, ad quarum debitā operationē p̄ exigūt amor
boni cōs̄ toti societati, qđ est bonum diuinum,
prout est beatitudinis obiectum. A mare aut̄ bonū
alicuius ciuitatis contingit dupliciter vno mō vt
habeatur, alio mō vt cōseruetur. Amare aut̄ bonū
alicuius ciuitatis, vt habeatur, nō facit
bonum politicum: quia sic et aliquis tyrannus a-
mat bonum alicuius ciuitatis, vt ei dominet̄, qđ ē
amare seipsum magis qđ ciuitatem. Sibi. n. ipsi hoc
bonum concupiscit, nō ciuitati: sed amare bonū
ciuitatis vt cōseruetur & defendatur, hoc est vere
amare ciuitatē qđ bonum politicū facit, in tñ
qđ aliqui p̄ bonum ciuitatis conseruandum vel
ampliandum, se periculis mortis exponāt, & negli-
gant priuatum bonum. Sic igit̄ amare bonū, qđ a
beatis participatur, vt habeatur, vel possi deat̄, non
facit hoīem bene se hñtē ad beatitudinē, quia et
mali illud bonū concupiscunt: sed amare illud bonum
s̄m se vt p̄maneat & diffundatur, & vt nihil
contra illud bonum agatur, hoc facit hominē bñ
se habentē ad illā societatē beatorum. Et hæc est
charitas, qđ Deum p̄ se diligit, & proximos qui
sunt capaces beatitudinis, sicut seipsum, & quæ re-
pugnat oib. impedimentis & in se & in aliis, vnde
nunquam pōt esse cum peccato mortali, quod est
beatitudinis impedimentū. Sic igitur patet qđ cha-
ritas non solum est virtus, sed potissima virtutū.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus est
circa illud quod in se difficile est: sed tamen habē-
ti virtutem sit facile.

Et per hoc patet et solutio ad secundum: non
enim probat̄: manet enim quantum in se est diffi-
cile, illud, circa qđ est virtus adueniēte virtute, sed
qđ facile fiat virtuoso, hoc est ex p̄fectione virtutis.

AD TERTIVM dicendum, qđ difficultas non so-
lū est ex cōtrarietate, sed et̄ est ex excellentia obie-
cti. Sic. n. aliquid dicitur esse difficile ad intelligen-
dum quo ad nos propter excellentiam intelligen-
bilis, non propter aliquam contrarietatem.

AD QVARTVM dicendum, qđ illud velle qđ adia-
cet nobis a natura, est imperfectū & infirmū quā-
tum ad spiritualia & gratuita: vnde & Apost. ibidē
subdit. Non enim quod volo bonum hoc ago.
Et ideo requiritur auxilium gratuiti doni.

AD QVINTVM dicendum, qđ spes eluat affectū
hominis in summum bonū vt adipiscendum: sed
super hoc requiritur, qđ illud bonum ametur ad
bonum esse hominis, vt supra dictum est.

AD SEXTVM dicendum, qđ de ratione charitatis
seu amoris est, quod coniugat secundum affectū,

A qua scilicet coniunctio intelligitur quantum ad
hoc quod homo amicum reputat quasi alterum
se, & vult ei bonum sicut & sibi. Sed coniungere
secundū rem, nō est de ratione charitatis: & ideo
potest esse & habitū & non habitū. Sed non habitū
facit desiderare, in habito vero facit delectari.

AD SEPTIMVM dicendum, quod gratia coniu-
git nos Deo per modum assimilationis: sed requi-
ritur quod vniamur ei per operationem intelle-
ctus & affectus, quod fit per charitatem.

AD OCTAVVM dicendum, quod amicitia non
ponitur virtus, sed cōsequēs virtutē, qđ ex hoc ip-
so qđ aliquis hēt virtutē & amat bonū rōnis, con-
sequitur ex ipsā inclinatione virtutis qđ diligit sibi
similes. s. virtuosos, in qbus bonū rōnis viger. Sed
amicitia qđ est ad Deum in quātū est beatus & bea-
titudinis auctor, oportet p̄stiri ad virtutes, qđ in il-
lā beatitudinē ordinant. Et ideo cum non sit cō-
sequens ad alias virtutes, sed p̄ambulum, ut ostē-
sum est, oportet quod ipsa sit per se virtus.

AD NONVM dicendum, quod amor secundum
quod est in sensitiua parte, est passio, qui quidem
amor est boni secundū sensum: talis autem amor
non est amor charitatis. vnde ratio non lequitur.

AD DECIMVM dicendum, qđ hoc qđ dicit Philof.
virtutem esse in medio, intelligitur de virtutibus
moralibus, non autē est verum de virtutib. rheolo-
gicis inter quas est charitas. vt alibi ostensum est.

AD XI. dicendum, qđ bonum intellectū mouet
voluntatē. Et ideo licet intellectus p̄ aliqua media
Deū intelligat, vt sūmū bonū, ex hoc ipso mouet
voluntatē, vt sic possit immediate amari, licet per
media cognoscatur: quia hoc ipsum, in quo deter-
minatur cognitio intellectus, mouet affectum.

AD XII. dicendum, quod delectatio nō impor-
tat operationem, sed aliquid consequens ad ope-
rationem. Vnde cum virtus sit operationis prin-
cipium, delectatio non ponitur inter virtutes, sed
inter fructus, vt patet Galat. 5. Fructus autem spiri-
tus est charitas, gaudium, pax, patientia.

AD XIII. dicendum, qđ obiectum charitatis trā-
scendit omnem facultatem humanam, scilicet
Deus: vnde quantumcumque voluntas humana
conetur ad amandū Deum, nō potest attinge-
re, vt amet eum, quantum est amandus. Et ideo
dī non habere modum charitas, quia non est ali-
quis terminus fixus diuine dilectionis, vtra quē
si diligatur, sit contra rationem virtutis, sicut acci-
dit in virtutibus moralibus quæ consistunt in me-
dio: hoc. n. ipsum quod est, non hñt se modum,
est charitatis modus. Ex hoc igitur non potest cō-
cludi, quod charitas non sit virtus: sed quod non
consistat in medio, sicut uirtutes morales.

AD XIII. dicendum, qđ charitas dī patiens &
benigna, quasi denominata ab aliis virtutibus, in-
quantum producit actus omnium virtutum.

AD XV. dicendum, qđ charitas non est virtus ho-
minis in quantum est homo, sed in quantum p̄ par-
ticipatiōē gratiæ sit Deus, & filius Dei, secundum
illud 1. Ioā. 3. Videre qualem charitatem dedit no-
bis pater, vt filii Dei nominemur & simus.

AD XVI. dicendum, qđ amor summi boni, prout
est principium esse naturalis, inest nobis a natura:
sed prout est obiectum illius beatitudinis, quæ to-
tam capacitatem nature creatæ excedit, non inest
nobis a natura, sed est supra naturam.

AD XVII. dicendum, qđ dona p̄ficiunt uirtutes eleuā-
do eas supra modū humanū, sicut donū intellectus
virtutē fidei, & donū timoris uirtutē tēperantię
in p̄-

q. preced.
art. 10.

in precedendo à delectabilibus ultra humanum modum: sed circa amorem Dei non inest aliqua imperfectio, quam oporteat per aliquod donum perficere: unde charitas non ponitur donum virtutis, quæ tamen excellentior est omnibus donis.

ARTICVLVS III.

Utrum charitas sit forma virtutum.

2. 2. q. 5. art. 3.

TERTIO queritur, vtrum charitas sit forma virtutum. Et videtur, quod nõ. Forma enim dat esse & speciem ei cuius est forma: sed charitas non dat esse & speciem cuiuslibet virtuti. ergo charitas non est forma aliarum virtutum.

¶ 2 Præt. Formæ non est forma: sed omnes virtutes sunt formæ, sunt enim perfectiones quædam. ergo charitas non est forma virtutum.

¶ 3 Præt. Forma cadit in definitione eius cuius est forma: sed charitas non cadit in definitione virtutum. ergo charitas non est forma virtutum.

¶ 4 Præt. Ea quæ diuiduntur ex opposito, non ita se habent, quod vnũ sit forma alterius: sed charitas ex opposito diuiditur aliis virtutibus, vt patet 1. ad Cor. 13. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc. ergo charitas nõ est forma virtutũ. Sed dicendum, quod charitas non est forma intrinseca virtutum, sed exemplaris.

¶ 5 Sed cõtra, Exemplatũ trahit speciem ab exemplari. Si igitur charitas est forma exemplaris omnium virtutum, oēs virtutes trahunt speciem ab ipsa. ergo omnes virtutes essent vnũs speciei, quod est falsum.

¶ 6 Præt. Forma exemplaris est, ad quã aliquid fit. nõ ergo est necessaria nisi ad hoc, quod res fiat. Si ergo charitas est forma exemplaris virtutũ, nõ erit necessaria charitas nisi ad generationẽ virtutum. Et ideo virtutibus habitis, non erit necessarium habere charitatem, quod patet esse falsum.

¶ 7 Præt. Exemplar est necessarium facienti, non autem vt etiã iam factõ, sicut exemplar est necessarium ad transferendum librum, non autẽ ad vtẽ dum libro iã scripto. Si igitur charitas est forma exemplaris virtutũ, non cõpetit nobis, qui virtutibus vtimur, sed Deo, qui in nobis virtutes operatur.

¶ 8 Præt. Exemplar potest esse sine exemplo. Si igitur charitas sit forma exemplaris virtutum, sequitur quod possit esse sine aliis virtutibus, quod est falsum.

¶ 9 Præt. Quælibet virtus hæt formã a suo fine & obiecto. Quod autẽ est p se formatũ, nõ indiget formari ab alio. Et ita charitas non est forma virtutũ.

¶ 10 Præt. Natura semper facit quod melius est. Multo igitur magis Deus: sed melius est aliqd esse formatum, q̄ informe. Cum igitur virtutes in nobis operetur Deus, videtur quod faciat eas formatas. Et ita non indigent formari a charitate.

¶ 11 Præt. Fides est quoddã spirituale lumẽ. sed lumen est forma eorum q̄ vñt in lumine. ergo sicut lux corporalis est forma colorum, sic fides est forma charitatis & aliarũ virtutũ, non autẽ charitas.

¶ 12 Præt. Ordo perfectionum est secundum ordinem perfectibilium: sed uirtutes sunt perfectiones potentiarum animæ. ergo secundum ordinẽ potentiarum est ordo virtutum: sed inter alias potentias animæ altior est intellectus ipsa voluntate. ergo & fides est altior charitate: & ita fides magis est forma charitatis, quã e conuerso.

¶ 13 Præt. Sicut se hñt virtutes morales ad inuicẽ, ita & theologice. Sed prudentia q̄ est in vi cognitiua, informat alias uirtutes, q̄ sunt in vi appetitiua, scilicet iustitiam, fortitudinem, temperãtiam, & hmõi. ergo & fides quæ in cognitiua est, informat charitatem, quæ est in appetitiua, & non e conuerso.

¶ 14 Præt. Forma virtutis est modus eius: sed finis est imponere modum appetitui, & nõ e conuerso. ergo fides q̄ est in ratione, magis est formata ritatis, quã est in parte appetitiua, q̄ e conuerso.

¶ 15 Præt. Matth. 1. super illud. Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Iacob, tunc dicitur quod fides genuit spem, & spes charitatem: sed omne genus recipit formam a generante. ergo charitas recipit formam a fide & spe, & non e conuerso.

¶ 16 Præt. In vno & eodem, potentia precedit actum tẽpore. Si igitur charitas comparatur ad alias uirtutes ut actus & forma, sequetur, quod alie uirtutes prius tempore sint in homine quã charitas, quod est falsum.

¶ 17 Præt. Informatio in moralibus, est ex fine: sed oēs uirtutes ordinantur sicut in finem ultimũ in uisionem Dei, quæ est tota merces, ut Aug. dicit, & q̄ succedit fidei. ergo oēs alie uirtutes formate capiunt ex fine fidei. Et sic uidetur, quod fides sit forma charitatis magis quã e conuerso.

¶ 18 Præt. Finis efficiens, & forma nõ inuicem determinant, sicut Phil. in 2. Phys. Sed charitas est forma uirtutũ & motor earũ. ergo nõ est forma ipsarũ.

¶ 19 Præt. Illud a quo est principiu effendi, est forma: sed principiu esse spirituale est gratia, sicut in 1. Corin. 12. Gratia Dei sum id, quod sum. ergo gratia Dei est forma uirtutum, & non charitas.

SED CONTRA est, quod Ambrosius dicit, quod charitas est forma & mater uirtutum.

RESPON. Dicendum, quod charitas est forma uirtutum, motor, & radix. Ad cuius emendationem sciendum est, quod de habitibus oportet nos habere actus iudicare: unde quãdo dicitur, quod est vnus habitus, est ut formale in actu aduersus habitũ, oportet quod vnus habitus se habeat ad alium vt forma. In omnibus autem actibus uirtutis id, quod est ex parte finis est formale. Quod dicitur est, quia vnusquisq; actus formã & speciem recipit sicut formã agentis. vt calefactio sicut calorem. forma autem uoluntatis est obiectum ipsius, quod est bonum & finis, sicut intelligibile est forma intellectus. unde oportet quod id, quod est ex parte finis, sit formale in actu uoluntatis: unde id est, ipse actus, sicut ordinatur ad vnũ finem cadit sub forma uirtutis, & sicut ordinatur ad alium finem cadit sub forma uitiũ, ut patet de eo q̄ dicitur eodem synon. vel pp Deum, vel pp inane gloriã. & alia enim vnus uitiũ, sicut ordinatur ad finem altioris uitiũ, recipit formam eius, ut patet qui fornicatur vt fornicetur, materialiter quidem fur est, formaliter uero intemperatus. Manifestum est autem, quod actus omnium aliarum uirtutum ordinatur ad finem proprium charitatis, quod est eius obiectum, scilicet summum bonum. Et de uirtutibus quibus moralibus manifestum est. Nam huiusmodi uirtutes sunt circa quãdam bona creata, quæ ordinantur ad bonum increatum, sicut ad ultimum finem. Et de uirtutibus aliis Theologicis idem manifestum est. Nam ens increatum, est quidem obiectum fidei, & uerum, & in quantum est appetibile hæt rationẽ boni, & sic tendit fides in ipsum, in quantum est appetibile, cũ nullus credat nisi uolens. Spei autẽ obiectum est finis increatum, in quantum est bonum, in quantum dependet ab obiecto charitatis. Est enim boni obiectum spei in quantum est desiderabile & consequibile. Nullus enim desiderat consequi aliquod bonum, nisi pp hoc q̄ amat ipsum: unde manifestum est quod in actibus omnium uirtutum est formale id, quod est ex parte charitatis. Et pro tanto est forma omnium uirtutum.